

Typologie osobností

V historii existuje řada druhů typologií, které vycházejí z různých hledisek somatických, konstitučních, psychologických, sociologických, jiných... V současné době se osobnostní typologii nepřikládá velká váha.

Hippokratovo třídění

- jedno z nejstarších
- vychází z toho, že temperament je závislý na převaze některých tělesných šťáv (*tuto typologii ve skutečnosti vytvořil Galén na základě Hippokratovy humorální teorie*)
- **Sangvinik (převaha krve)** - živý vznětlivý, nestálý, snadno přístupný citům, rychle se mění, společenský, dovede pohotově reagovat na situaci
- **Cholerik (převaha žluči)** - vášnivý, fanatický, vznětlivý, vytrvalý
- **Flegmatik (převaha hlenu)** - klidný, pomalý, nevzrušivý, nepodléhá citům, rozhodný, cílevědomý
- **Melancholik (převaha černé žluči)** - uzavřený, pesimistický, citlivě reagující, o všem přemýšlí, rozjímá, je plachý, snadno zranitelný

Kretschmerovo rozdělení

- prof. psychiatrie (1921)
- vychází z hlediska tělesné konstituce, svá kritéria stanovil na nemocných a přenesl je na zdravé lidi
 - **Pyknický habitus** - kratší končetiny a objemnější trup, sklon k ukládání podkožního tuku, soudkovitý hrudník, velký a kulatý obličej, jemné a měkčí vlasy se sklonem k lysině
 - odpovídá cyklothymnímu typu osobnosti - kolísání mezi náladovými póly, jsou živí, vtipní, snadno přizpůsobiví.
 - **Leptosomní habitus** - hubení lidé, s dlouhými slabými končetinami, jemnou kostrou, hubeným, protáhlým obličejem, a dlouhým krkem. Vlasy mají hrubší a pevnější.
 - odpovídá schizothymnímu typu osobnosti - přecitlivělí, plaší, nedůtkliví, snadno vznětliví, na druhé straně lhostejní, málo družní, podivní
 - **Atletický habitus** - silná kostra, dobře vyvinuté svalstvo, úměrné proporce trupu a končetin, široké ramena a úzká pánev,
 - odpovídá viskóznímu typu osobnosti - vyrovnaná psychika, střízlivá, bez originálních nápadů?
 - **Dysplastický habitus** - různé stupně tělesné disproporce, psychická struktura nejednotná.

Jungova typologie

- 1912
- **Extrovert** - základní orientace je obrácená k vnějšímu světu, snadno navazuje kontakt s lidmi, dovede své jednání bez problémů přizpůsobit novým situacím, je prakticky založený. Zaměřuje životní energii navenek, na realitu, na objekty, je otevřený, přístupný, čínorodý, závislý na mínění ostatních.

- **Introvert** - je opakem extroverta, je obrácen do sebe, je spíše uzavřený proti okolí, ale udržuje s ním kontakt. Zaměřuje životní energii dovnitř. Na sebe sama, na vnitřní svět, žije více vnitřně, má bohatou fantazii, představivost, má negativní vztah k objektu a vnější svět ho spíše obtěžuje, je nepřístupný, spíše pasivní, zdrženlivý, nedůvěřivý, v jednání je váhavý, má hodně zábran.
- Rozděluje čtyři psychické funkce: **racionální myšlení a cítění, iracionální čítí a intuici**. Čítí a intuice pracují s dojmy bez hodnocení, myšlení je hodnocení prostřednictvím poznatků, cítění je hodnocení prostřednictvím emocí. Tyto psychické funkce dle Junga představují polaritu, které doplňují základní osobnostní rozdělení na extravertu a intoverzi.

Pavlovo rozdělení

- počátek 20. století, počátky neurobehaviorismu
- **Umělecký typ** - převládají vlivy 1. signální soustavy a podkorové struktury. Je zvýšená obrazotvornost, snadný sklon k afektivním reakcím
- **Myslivecký typ** - převládá u něj 2. signální soustava. Jsou uvážliví, nedají se snadno unést emocemi.
- **Střední typ** - obě signální soustavy v rovnováze

Charakter a temperament dle Cloningera

- 1994
- **Charakterové dimenze:**
 - **Sebezaměření** (výbava konceptů o sobě samém) *Self-directedness*
 - **Spolupráce** (výbava konceptů o ostatních lidech, ochota s nimi spolupracovat) *Cooperativeness*
 - **Sebepřesah** (přesvědčení spojená s celkem, odpovídá odchylkám v lidské spiritualitě) *Self-transcendence*
- Dimenze temperamentu
 - vyhledávání nového
 - vyhýbání se ohrožení
 - závislost na odměně
 - odolnost
 - impulzivita a agresivita (přidaná výzkumníky v r. 2000)

Struktura osobnosti z pohledu psychoanalýzy

- Dle Freuda se osobnost skládá ze tří hlavních složek
- **id**
 - základní biologické impulzy
 - usiluje o získání slasti a vyhýbá se bolesti
 - používá k tomu agresi
 - nebere ohledy na vnější okolnosti
- **ego**
 - vyvíjí se potřebou brát ohledy na požadavky skutečnosti
 - uspokojení impulzů musí být oddáleno dokud se nevytvoří vhodné podmínky
 - rozhoduje které impulzy budou uspokojeny a jakým způsobem, a které chování je vhodné ve vztahu k okolí

- **superego**
 - posuzuje zda činy jsou dobré, nebo špatné
 - zvnitřněná reprezentace hodnot a morálky společnosti ve které člověk vyrůstá
 - svědomí
 - obraz ideálně mravné osoby
- Pokud jsou id, ego a superego v konfliktu, nebo když je člověk vystaven stresující situaci, může se dostávat do úzkosti, které se vyhýbá používáním obranných mechanismů ega
 - vytěsnění, potlačení, racionalizace, reaktivní výtvar, projekce, intelektualizace, popření, přesunutí, sublimace... atd, atd
 - určité osobnostní typy používají častěji určité obranné mechanismy
- typ osobnosti na základě **fixace** "zaseknutí" v určitém vývojovém stádiu
 - **orální osobnost** - zvýšená závislost, slast z jídla, pití, kouření...
 - **anální osobnost** - nadměrná potřeba kontroly, starosti s čistotou a pořádkem
 - **falická osobnost** - neadekvátní řešení oidipovského komplexu může vést k nemorálními chování, problémům s autoritou atd.

From:

<https://imagined.site/uni/ppa/> - **Psychiatrie pro adiktology**

Permanent link:

https://imagined.site/uni/ppa/doku.php?id=typologie_osobnosti&rev=1744566765

Last update: **2025/04/13 17:52**

